

Tájház létesül Fehérgyarmaton. Az évek óta vajdó kérdés végre megoldásközelbe került: az elmúlt hetekben országos és helyi szervek határoztak, döntöttek fölötte. A gyarmatiak által Szeretetház néven ismert Kisgyarmat utcai épület ad majd otthont az intézménynek, amely az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal észak-alföldi Felügyelősége tulajdonában, Szatmár és Bereg tájegységének természetvédelmi szempontból fontos, csak itt található növény- és állattani, tájképi és egyéb művelődéstörténeti értékeit fogja összegyűjteni és kiállítani. A tervek szerint állandó kiállításra kerülnek a vidék kézművesipari hagyományainak még fellelhető eredeti munkaeszközei és termékei is.

Az átalakítás még ebben az évben megindul és remélhetőleg két éven belül befejeződik majd. Addig is szívesen fogadja a tájház társadalmi vezetősége az egyéni és csoportos gyűjtéseket, a még kallódó néprajzi és egyéb tárgyi emlékeket, helytörténeti dokumentumokat, mivel elhelyezésüket, megőrzésüket már most is meg tudják oldani.

E cél jegyében szervezte a közelmúltban a városi-járásai művelődési központ a Tájak–Korok–Múzeumok országos klubhálózatának helyi szervezetét. A járás honismereti körei, gyűjtők, krónikáírók vagy más érdeklődők jelentkezését várják és örömmel fogadják.

Márkus Zoltánné

Széles körű vállalati mozgalom alapozta meg a most építőipari történeti gyűjteményre nyilvánított üzemtörténeti archívumot és kiállítást Veszprémben, a megyei állami építőipari vállalatnál. A régi dokumentumok, az egykori építőeszközök felkutatásában oroszánrésze volt a vállalat 130 szocialista brigádjának. Előkerítették a 150–200 éves gyalukat, vakolókanalakat, satupadokat, egy amerikai magyar fűrészt, a család féltett ereklyéjét. A XVIII. századból származó festékörlő egyik érdekessége az archívumnak. Már-már egyedülálló a félezer darabos építőipar-történeti szempontból értékes *téglatár*, amelyek mindegyikén jól látható a gyártó címere, illetve monogramja. A dokumentumok egyben Veszprém megye gazdag munkásmozgalmi múltjáról is vallanak. Írásos emlékeket őrznek az 1903-as építősztrájkáról, az özvegyek és árvák megsegítéséről hozott helyi szakszervezeti döntésekről. Az építőipari gyűjtemény szomszédságában megkezdték a *gépskanzen* kialakítását. A különböző dunántúli üzemekből, építővállalatoktól, szervezetektől már harminc kiöregedett eme-

lőszerkezet, fűrészgép, szállítóeszköz érkezett. Ezeket gondos kezelés után végleges helyükre, betonlapzatra helyezik.

Pécsett megalapították az ország első múzeumi hangarchívumát a Janus Pannonius Múzeum és a pécsi rádióstúdió közreműködésével. Céljuk, hogy magas technikai színvonalon őrizzék meg az utókornak mindazon egyének hangját, megnyilatkozását és visszaemlékezését, akik valamely módon Pécshez, illetve Baranyához kötődnek, kapcsolódnak. A gyűjteményben szerepelnek neves szakemberek, munkások, vezetők, veteránok, művészek, közéleti személyiségek hangfelvételei, amelyeket írásos és képi dokumentumokkal – újságcikkkel, kiadványokkal, fényképekkel – egészítettek ki.

A mozsgói honismereti kör kezdeményezte egy kétszáz éves épületcsoport helyi védelmét. A tíz épületből álló együttes Batthyány-birtokközpont volt. Ebből a mezőváros rangú zselici településből irányították a birtok ügyeit, a mintegy 40 ezer holdas gazdaságot, tíz falut és nyolc települést. Mozsgón őrízék is működött, legnevezetesebb főura Batthyány Kázmér (1807–1854) volt, aki önként és az elsők közt szabadította fel jobbágyságot, birtokán óvodákat és iskolákat állított fel. A Szemere-kormány külügyminiszter volt, majd követte Kossuthot az emigrációba. Birtokait a császári hatóságok elkobozták.

Egy értékes műkincs került a mozsgói honismereti körhöz – a zselici *Madonna*, ahogyan a helybeliek elnevezték. A hársfából faragott 80 centiméter magas és 20 centiméter széles, 5 kg súlyú faragott barokk Mária-szobor egy horváthertelendi porta disznóól-kerítésének egyik darabja volt, amelyre dr. Herczeg József állatorvos figyelt fel. A finomművi, a szűzanyát gyermekkel a karján ábrázoló szobor eredetileg festett volt, mint ahogyan erre a nyomok utalnak. A szobor rejtélyes múltú: feltételezhető, hogy a XVIII. század első felében hozták magukkal eredeti hazájukból a német telepesek, de elképzelhető, hogy a Madonna egy művész tehetségsű népi faragó munkája, s valamelyik zselici faluban született. A fafaragvány legalább 250 éves, s faragója kiváló művész volt. A mozsgói honismereti kör és vezetője, Lengyelóti János, igyekszik felderíteni: hol lappangott eddig, ki őrizte a szobrot, hogy mielőbb megismerjük eredetét.

Vargáné Major Judit

Szoboravatás Csornán

A rábaközi kisváros, Csorna, Petőfi Sándorról elnevezett lakótelepén 1982. március 13-án ünnepség keretében leplezték le a fiatal városrész névadójának másfélszerez életnagyságú bronzszobrát, Nagy Benedek, móri szobrászművész nagyszerű alkotását. A szépszámból közönséget a Himnusz hangjai után Kovács Miklós városi tanácselnök köszöntötte. Elismerését és köszönetét tolmácsolta a Mosonmagyaróvári Fémszerelvénygyár csornai üzemének, ahol a szobrot öntötték. Ezt követően Reviczky Gyula Petőfi él című verse hangzott el, majd Nemeskürty István író tartott avatóbeszédet.

A leplezett szobor talapzatát elborították a társadalmi és a tömegszervezetek, a Petőfiről elnevezett brigádok, az oktatási és közművelődési

intézmények koszorúí, valamint a tanulóifjúság és a felnőtt tisztelők virágcsokrai. Az ünnepség végén a csornai énekkar 1848-as dalokat adott elő, amelyeknek éneklésébe a közönség is bekapcsolódott.
iff. Kálmán Gyula

A magyar bányászat egyik legrégebben művelt területe – a mecseki feketeöszén-medence – több rendezvénnyel emlékezett meg arról, hogy kétszáz éve művelik rendszeresen a széntelepeket. Az 1982. június 16–18. között tartott, a bányászat szerepével és jövőjével foglalkozó konferencia egyben nyitórendezvény is. A nyár folyamán pedig ifjúsági rendezvények, szénbányász ifjúsági találkozó, országos vándorjelölt, majd a bányásznapi ünnepség fejezik be a nagy tömegeket mozgósító rendezvénysorozatot. A jubileum alkalmából képzőművészeti és irodalmi pályázatot hirdettek. Pécssett, a Rákóczi u. 28. számú, ún. Zsolnay-házon emléktáblával örökítették meg dr. Vadász Elemér geológus munkásságát. Vasason 1982. szeptember 4-én jubileumi emlékmű avatására került sor a hajdani bányászok első helyeinek közelében.

Krisztián Béla

Honismereti foglalkozásaink egyik jelentős időpontja volt 1981. július 18-a, amikor a *túrkevei Vörös Csillag Tsz* autóbuzán, a *Honismereti Szakkör* tagjai és termelőszövetkezeti tagok elindultunk, hogy megismerkedjünk a 23 700 hektáros határunk déli, délkeleti részeivel. Nem a gazdaság termőterületeit akartuk most meglátogatni, hanem a földrajzi és helytörténeti pontokat: a halmokat, (népiesen: kunhalmok), holtágakat, az ősméremaradványokat, a volt vízimalom helyét, a Be-

rettyó-szabályozások összekötőit, a régi község-helyeket, a vízjárta láposokat, az ártereket, a Nagyerdőt, a kanyargó holtágak zugait és az utunkon elterülő helyneveket. Csoportképünk a *Várhalom* tetején készült. Hullámos felületén ásatások nyomai látszanak, a lakosság pedig úgy tudja, hogy egy olyan bolthajtásos pincét találtak benne, melyben állott még a bor a „bűribé”, tehát a hordó dongái már régen elkorhadtak, csak a hosszú időn át megvastagodott borkő tartotta meg a bort.

Hagymásy Sándor – Sz. Tóth András felvétele

Gimes (Nyitra megye). A volt tanítói lakás, ahol Kodály lakott.

Kászonújfalu (Csík megye), Kodály erdélyi népdal gyűjtéseinek egyik színhelye (Móser Zoltán felvételei)

1982/5

HONISMERET

Ára: 6 Ft

Anjou-kori lovag. Az 1974-ben feltárt budai gótikus szobrok egyike

(A BTM archív felvétele)